

ATAȘAMENTUL FEMEILOR ABUZATE ÎN COPILĂRIE *ATTACHMENT OF ABUSE WOMEN IN CHILDHOOD*

ROTARU-SÎRBU Natalia

psiholog, drd UPS ”Ion Creangă”

GROZA Angela, *doctor, conferențiar universitar,*

E-mail: natarotarusirbu@gmail.com

ROTARU-SÎRBU Natalia

psychologist, Phd student State Pedagogical University of Chisinau

GROZA Angela, *Phd, associate professor*

natarotarusirbu@gmail.com

CZU 159.922.3-055.2

Rezumat

Cercetarea a urmărit realizarea unui studiu orientat spre evaluarea stilului de atașament la femeile abuzate în copilărie față de cele care nu au trăit astfel de experiențe în copilărie. Eșantionul a fost compus din 175 de femei cu vârsta cuprinsă între 20 și 35 de ani și împărțit în 2 grupe: femei neabuzate în copilărie, femei abuzate în copilărie. Datele au fost colectate folosind Scala pentru depistarea abuzului și traumei elaborată de B. Sanders. E. Becker – Lause și Chestionarul pentru depistarea atașamentului, elaborat de Collins și Read (AAS). S-a constatat că există un număr mai mare de femei abuzate fizic în copilărie, fiind urmate de cele care au fost abuzate emoțional și neglijare, identificând că ponderea cea mai mică revine femeilor abuzate sexual în copilărie, la compararea femeilor abuzate și neabuzate în copilărie am stabilit că atașamentul securizant este întâlnit preponderent la cele neabuzate; femeile supuse abuzului în copilărie deseori au trăit în nesiguranță, iar relațiile abuzive între părinți în prezența copilului sau maltratarea directă a lui a influențat la formarea unui atașament anxios ambivalent sau evitant.

Cuvinte cheie: stil de atașament, abuz, femei abuzate, femei neabuzate.

Summary

The research aimed to conduct a study aimed at assessing the style of attachment in women abused in childhood compared to those who did not have such experiences in childhood. The sample was composed of 175 women aged between 20 and 35 years and divided into 2 groups: women not abused in childhood, women abused in childhood. Data were collected using the B. Sanders Scale for Abuse and Trauma. E. Becker - Lause and the Attachment Detection Questionnaire, developed by Collins and Read (AAS). It was found that there is a higher number of physically abused women in childhood, followed by those who were emotionally abused and neglected, identifying that the lowest share belongs to sexually abused women in childhood, when comparing abused and abused women in childhood we established that the security attachment is found mainly in the unused; women abused in childhood often lived in insecurity, and abusive relationships between parents in the presence of the child or his direct abuse influenced the formation of an ambivalent or avoidant anxious attachment.

Key words: attachment style, abuse, abused women, abused women.

Prin prisma teoriei atașamentului familia reprezintă locul de formare a relației de proximitate între copil și figurile de atașament. Modul de comportare a părinților și complexitatea interacțiunilor lor își lasă amprenta atât asupra procesului de creștere a copilului, cât și a formării relațiilor de atașament cu acesta. De aceea calitatea relațiilor conjugale dintre părinți pot fi - sau nu - puntea de siguranță și modelul pe care și-l formează copilul, pe care îl va urma în viața adultă sau din contra care îi va lipsi în relațiile cu alte persoane la maturitate. Owen și Cox (1997) au menționat că securitatea psihologică a copilului stă la baza atașamentului copilului, iar acesta depinde de prezența sau absența conflictelor în relațiile din familie: soț-soție, mamă - copil, tată -copil, etc., [apud, 6, p. 350].

În ultimii ani a crescut interesul pentru studiul atașamentului, demonstrându-se importanța calității relației de atașament asupra influențării dezvoltării primordiale în copilărie, prin prisma sentimentului de securitate, stimei de sine, capacității de reglare a emoțiilor, abilităților interumane, capacității de a explora lumea în mod liber, precum și calitatea relațiilor părinți-copii (Carlson și Sroufe, 1995 [apud]; Howe, 2005 [7]; Steele & Steele 2014 [11]; Cicchetti & Doyle, 2016 [4]).

E. M. Cummings & J. S. Cummings (2002) au stabilit ferm importanța securității emoționale și psihologice asupra atașamentului existent în relațiile dintre părinte copil și adaptarea lui la mediu social în etapa matură [apud. 6, p. 351].

Călușaru Maria Ancuța în lucrarea sa de doctorat se expune că atunci când „figura de atașament este indisponibilă, imprevizibilă, speriată sau infricoșătoare pentru copil, condiția primară pentru sănătatea mentală timpurie a copilului este subminată. Relațiile sociale de calitate cu persoanele importante din viața noastră, o bună și largă rețea socială de sprijin și sentimentul unei bune integrări sociale, sunt aspecte ale vieții guvernate de calitatea atașamentului și sunt, pe de altă parte, fundamente ale sănătății emoționale și fizice” [6, p. 7].

Teoria atașamentului este cadrul de bază pentru înțelegerea aspectelor esențiale și funcționalității relațiilor umane și este utilizată în studiul maltratării copiilor în general și a consecințelor pe termen lung, până la maturitate. Ținând cont de complexitatea formării atașamentului, teoreticienii sugerează că traversarea în copilărie a experiențelor de maltratare poate - și va - afecta modelele interne de lucru ale copilului și ulterior, la maturitate, marcând relațiile cu ceilalți (Bowlby, 1969/1982; Lamb și colab., 1985; Finzi și colab., 2001) [apud 1].

Impactul abuzurilor traversate în copilărie fie psihologice sau fizice modifică sugestiv atât sentimentul de securitate, cât și echilibrul interior al copilului, ecourile acestor situații resimțindu-se până în viața adultă, influențând-o. Experiențele traumatice trăite sunt de tipul:

- abuzuri fizice ce le afectează dezvoltarea;
- abuzuri psiho-emoționale prin amenințări verbale sau violență domestică din partea unuia sau a ambilor părinți, sau din partea altor persoane de referință;
- abuzuri sexuale manifestate prin atingeri indecente în zonele intime, violuri sau relații de incest între copil și alte rude [5, p. 100].
- neglijare prin lipsa satisfacerii nevoilor de bază ale copilului.

Relațiile conflictuale existente în familie, legăturile emoționale bazate pe dependență relațională, cât și relațiile abuzive dintre adulți și față de copii vor bloca exprimarea emoțională, vor micșora încrederea în sine a copilului, îi vor afecta formarea relațiilor sigure cu alte persoane. Copilul crescut în abuz și neglijare în propria familie, riscă să fi exclus social de către colegii săi, traversând experiențe de bullying.

Potrivit lui Howe copiii supuși abuzului, de cele mai dese ori sunt incapabili să găsească disponibilitatea figurii de atașament, având de obicei îngrijitorii ale căror comportamente duc la anxietate, frică și furie [7].

Influența modelelor reprezentative tipului de atașament format în copilărie în matricea educațională va marca capacitatea conceptualizării sinelui și a răspunsurilor lor la relația potențială cu un partener în cazul copiilor maltratați. Copiii maltratați sunt mai predispuși de a transmite descendenților lor tipare de relații dezadaptative preluate în copilărie [4]. Acești copii cel mai probabil vor fi lipsiți de anumite emoții precum empatia, compasiunea și remușcare; și au tendința de a abuza de substanțe și imitând aceleași maltratări și tulburări de atașament față de proprii copii când devin adulți [10]. Studiile longitudinale demonstrează că nu toți copiii maltratați transmit urmașilor aceste tipare, fapt ce poate oferi o modalitate pozitivă în situațiile în care ei beneficiază de abordări fundamentate teoretic pentru prevenirea maltratării, precum și pentru tratamentul celor care au experimentat traume de îngrijire în copilărie [4].

Indivizii predispuși la stres au în istoric o formă de atașament nesigur, care îi poate face ca în cadrul răspunsurilor negative la situații stresante să prezinte un grad de vulnerabilitate mai mare la afecțiuni patologice. Teoria atașamentului percepe probabilitatea unor tulburări psihopatologice ca o construcție posibilă, dar nu obligatorie, ținând cont de faptul că perspectiva variațiilor în atașamentul timpuriu nu este neapărat în sfera patologicului, dar ar putea sta la baza tulburărilor de dezvoltare care vor împinge procesualitatea în psihopatologie [4].

În literatura de specialitate cu referire la maltratare sunt abordate gradual tipurile de abuz în funcție de impact și consecințe, acestea fiind tratate diferențiat, așa cum constatăm în studiile făcute de către Crittenden, 1992; Rodgers și colab., 2004. Rezultatele variază în funcție de tipul

de maltratare (Moran și colab., 2004) ducând la „... un consens emergent de care au nevoie diferite tipuri de maltratare să fie examinate separat, deoarece fiecare pare să aibă antecedente și consecințe distincte” (English și colab., 2005, p. 442) [apud 11]. În prezentul studiu nu s-a urmărit cercetarea atașamentului prin prisma tipurilor de abuz, ci am format un lot general de femei abuzate în copilărie, studiul fiind centrat pe compararea tipurilor de atașament formate la femeile abuzate și cele neabuzate în copilărie.

Scopul. Evaluarea stilului de atașament la femeile abuzate în copilărie față de cele ce nu au trăit astfel de experiențe în propria copilărie.

Ipoteză. Presupunem că femeile abuzate și neabuzate în copilărie au stiluri de atașament diferite.

Participanți. Studiul a fost efectuat pe un eșantion de 175 de femei cu vârsta cuprinsă între 20 și 35 de ani, media de vârstă a grupului a fost 27,4 ani. Eșantionul de cercetare a fost împărțit în 2 grupe: 1 - femei neabuzate în copilărie, 2 - femei abuzate în copilărie. Selectarea persoanelor în cadrul lotului de femei abuzate al eșantionului s-a bazat pe informația din anamneza beneficiarilor diverselor organizații statale și nonguvernamentale, centrelor de plasament și centrelor ce oferă servicii de zi victimelor violenței.

Instrumente. Pentru evaluarea prezenței abuzului în copilărie am aplicat metoda *Scala pentru depistarea abuzului și traumei* elaborată de B. Sanders. E. Becker – Lause, la femeile din ambele grupuri. Pentru evaluarea tipului de atașament predominant la femeile abuzate în copilărie față de cele neabuzate în baza căruia se formează securitatea psihologică a fost aplicat *Chestionarul pentru depistarea atașamentului, elaborat de Collins și Read (AAS - Adult Attachment Scale)*.

Scala pentru depistarea abuzului și traumei elaborată de B. Sanders. E. Becker – Lause evaluează atmosfera generală de acasă și surprinde ceea ce simte persoana privitor la felul în care a fost tratată de părinți. Persoanele când completează testul trebuie să se gândească la părinții lor sau la persoanele care le-au crescut - în cazul absenței părinților, iar dacă atitudinea lor era diferită, atunci trebuie luat în considerare comportamentul celui mai sever părinte. Scala cuprinde 35 de întrebări cu 5 tipuri de răspunsuri: 0 - niciodată, 1 - rar, 2 – uneori, 3 – foarte des, 4 – întotdeauna, distribuite în 3 scale cu număr concret de întrebări și alte întrebări libere. Aceasta constă în *depistarea abuzului fizic sexual, neglijare și atmosferă stresantă (abuz emoțional)*, fiecare având un număr concret de itemi, suma cărora poate fi de la 16 la 48.

Chestionarul pentru depistarea atașamentului, elaborat de Collins și Read (AAS - Adult Attachment Scale) este alcătuit din 18 itemi, câte 6 pentru fiecare tip de atașament.

Respectiv se identifică 3 tipuri de *atașament*: *securizant, evitant și anxios-ambivalent*. Fiecare item este însoțit de o scală cu 5 trepte: 1 - dezacord puternic, 2 - dezacord parțial, 3 – nu știu, 4 - acord parțial, 5 - acord puternic. Subiecții sunt rugați să evalueze pe aceste scale în ce măsură afirmațiile conținute de itemi îi caracterizează, în general, și care este modul lor de a se simți. Se calculează media aritmetică a scorurilor obținute pe subiecți la fiecare stil de atașament, acumulând de la 6 puncte minim la 30 puncte maxim. În cadrul interpretării datelor se obțin trei scoruri, pentru fiecare câte unul. Se consideră că subiectul are stilul de atașament cu cel mai mare scor obținut.

Rezultate. Pentru realizarea scopului propus am aplicat *Scala pentru depistarea abuzului și traumei* elaborată de B. Sanders. E. Becker – Lause pentru a identifica femeile care au fost abuzate în copilărie. Rezultatele sunt prezentate în Figura 1.

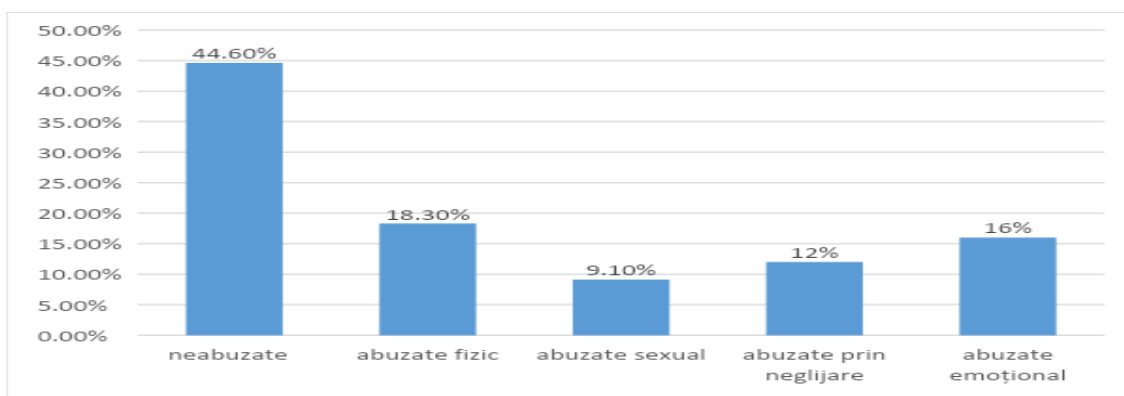

Fig. 1 Repartizarea în procente a femeilor maltratate după formele de abuz

Din întreg eșantionul de cercetare, femeile neabuzate în copilărie formează 44,6% (87 de persoane), în comparație cu cele abuzate în copilărie, care constituie 54,60% (97 de persoane). Femeile supuse abuzului în copilărie au fost repartizate conform formei predominante de abuz: cu o frecvență mai mare în cazul femeilor abuzate fizic în copilărie - 18,30% (32 de persoane), 16,0% (28 de persoane) au fost abuzate emoțional în copilărie, 12,0% (21 de persoane) au fost în situații de neglijare în copilărie și ponderea cea mai mică revine femeilor abuzate sexual în copilărie 9,10% (16 femei).

Datele obținute ne-a permis să formăm un lot general - cel al femeilor abuzate, efectuând un studiu comparativ al femeilor abuzate și neabuzate în copilărie.

Prelucrarea statistică a valorilor mediilor obținute la testul *Chestionarul pentru depistarea atașamentului*, elaborat de *Collins și Read (AAS - Adult Attachment Scale)* a demonstrat existența diferențelor dintre atașamentul femeilor abuzate în copilărie față de cele neabuzate (Figura 1.)

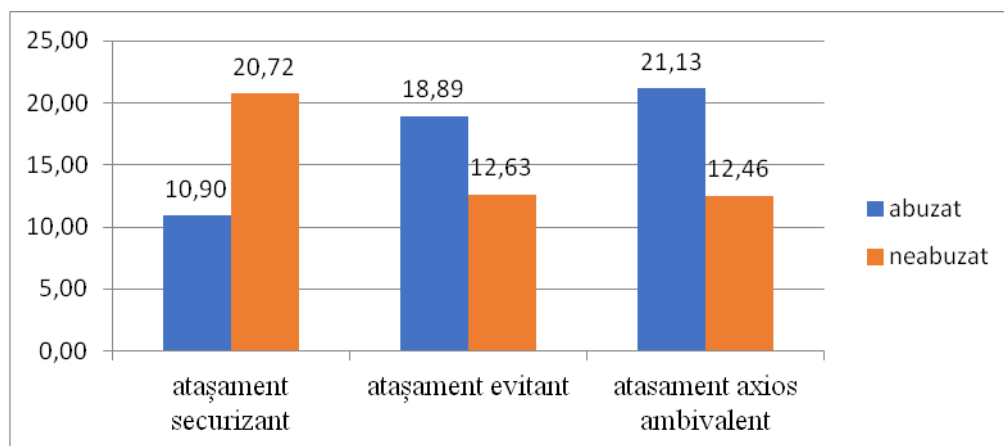

Fig. 2. Tipul de atașament la femeile abuzate și neabuzate în copilărie

Prin intermediul Testului T - student s-a permis identificarea diferențelor statistice semnificative la tipurile de atașament ale femeilor din ambele loturi. La **variabila atașamentul securizant** femeile neabuzate în copilărie au obținut o valoare medie ($M=20,72$, $SD=3,69$), iar femeile abuzate în copilărie au obținut valoarea medie ($M=10,90$, $SD=2,33$) cu indicele $t_{123,992}=20,407$, la un prag de semnificație $p=0,001$. În așa context putem afirma că teoria lui Bowlby (1969/1982) care descrie că interacțiunile dintre copil și părintele lui influențează dezvoltarea copilului în ceea ce privește reprezentările cognitive cu privire la sine, la părinte și la modele de interacțiune dintre cei doi [apud. 3, p. 7].

La **variabila atașament evitant** femeile neabuzate în copilărie au obținut o valoare medie ($M=12,63$ $SD=2,22$) și cele abuzate în copilărie au acumulat valoarea medie ($M=18,89$, $SD=3,47$). Prelucrarea datelor prin intermediul testului statistic T- Student a demonstrat prezența unei diferențe statistice semnificative cu un indice $t_{165,401}=-14,435$ la un prag de semnificație $p=0,001$. Femeile ce au trăit experiențe abuzive în copilărie evitau apropierea cu părinții, deoarece nu erau sigure în prezența unor relații stabile. Apropierea de părintele abuziv era dureroasă și deseori se finaliza cu un abuz față de ele, iar față de părintele care nu le proteja sau singur era victima abuzului celuilat părinte era inutilă.

Femeile supuse abuzului în copilărie manifestă mai des explozii de furie, stări de deprimări accentuate, capacitate limitată de a interveni în situații de criză, iar nemulțumirile le exprimă pe tonuri ridicate. Datorită acestor caracteristici mai rar construiesc relații de prietenie cu persoane care să comunice impedimentele zilnice și greu acceptă influențele educaționale din exterior [9, p. 94].

La **variabila atașament anxios – ambivalent**, de asemenea, s-au constatat diferențe statistice semnificative cu indicele $t_{147,998}=-18,010$, la un prag de semnificație $p=0,001$, în cazul valorilor medii obținute de femeile neabuzate în copilărie ($M=12,46$, $SD=2,08$) comparativ cu

valorile medii ale celor abuzate în copilărie ($M=21,13$, $SD= 4,13$). Femeile abuzate în copilărie au trăit multe stări de confuzie în relațiile neclare dintre adulții de referință (părinții, bunicii, rudele ce locuiau în comun, etc) care își satisfăceau nevoile print-o manieră mai degrabă disfuncțională, asumându-și, pe rând, cele trei ”roluri” conform triunghiului dramatic a lui Karpman: Victima, Salvator, Persecutor [apud. 8, p. 68]. Trecerea dintr-un rol în altul și schimbarea cu rolurile duceau la menținerea unei comunicări defectuoase și existența relațiilor abuzive între adulți ceea ce permitea copiilor să se retragă și să devină anxioși pe moment.

Femeile abuzate în copilărie tind să formeze relații securizante, dar în cazul apariției situațiilor de conflict ele vor evita apropierea și vor deveni mai anxioase.

Prezența acestor diferențe semnificative din punct de vedere statistic ne denotă că atașamentul femeilor neabuzate în copilărie comparativ cu acel al femeilor abuzate este diferit la toate cele trei forme de atașament.

Concluzii:

- Aplicând chestionarul de determinare a abuzului am constatat o frecvență mai mare în cazul femeilor abuzate fizic în copilărie, fiind urmate de cele care au fost abuzate emoțional și neglijare, identificând că ponderea cea mai mică revine femeilor abuzate sexual în copilărie. Datele obținute confirmă studiile existente în domeniul abuzului față de copil. Aceste studii susțin că situațiile de abuz fizic din partea părinților sunt mai des întâlnite în comparație cu celelalte forme. De cele mai dese ori, părintele își abuzează fizic copiii în scop de disciplinare, iar vulnerabilitatea copilului ține de lipsa capacității de apărare și prezența celuilalt părinte care acceptă situația pasiv.
- La compararea femeilor abuzate și neabuzate în copilărie am stabilit că atașamentul securizant este întâlnit preponderent la cele neabuzate.
- Femeile supuse abuzului în copilărie deseori au trăit în nesiguranță, iar relațiile abuzive între părinți în prezența copilului sau maltratarea directă a lui a influențat la formarea unui atașament anxios ambivalent sau evitant.

Bibliografie

1. BAER C. J., MARTINEZ C. D. Child maltreatment and insecure attachment: a meta-analysis. In: Journal Of Reproductive And Infant Psychology, vol. 24, no. 3, August 2006, pp. 187–197
2. BARCSII B., HOLLODY K., PELEY B., DORN K., KERNS K. A., ROZSA S., TOROK I. A., KALLAI J. Security, Reliance and Availability: Psychometric, features of the Kerns Security Scale in Hungarian population *Mentalhigiene es Pszichoszomatika*, no. 18, 2017, pp. 1-23 DOI: 10.1556/0406.18.2017.008.

3. CĂLUȘARU MARIA ANCUȚA. Particularități ale atașamentului și stilului parental la copiii crescuți în familia de asistenți maternali. Universitatea “Alexandru Ioan Cuza” din Iași., 2018.
4. CICHETTI D., DOYLE C. Child maltreatment, attachment and psychopathology: mediating relations. *World Psychiatry*. 2016 Jun; no. 15 (2), pp. 89–90.
5. CHEIANU, S., MUSTEAȚĂ, Ir. Securitatea psihologică și modele de intervenție asupra traumei. În: Vector european din Moldova revista științifică nr.3/2016, pp. 100-115.
6. GORDON T. HAROLD AND KATHERINE H. SHELTON. Marital conflict, child emotional security about family relationships and child adjustment. *Cardiff University*, and Marcie C. Goeke-Morey and E. Mark Cummings, *University of Notre Dame pp. 350-375*.
7. HOWE D. Child abuse and neglect: Attachment, development and intervention, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2005.
8. ROTARU-SÎRBU, NATALIA. Ostilitatea femeilor abuzate în copilărie. In: PSIHLOGIE REVISTA ȘTIINȚIFICO-PRACTICĂ, volumul 36, nr. 1-2, 2020, ISSN P 1857-2502, ISSN E 2537-6276, <http://psihologie.key.md>. CZU: 159.942-055.2 DOI: 10.5281/zenodo.3941638
9. ROTARU-SÎRBU, NATALIA. TRĂSĂTURILE DE PERSONALITATE ALE FEMEILOR SUPUSE ABUZULUI ÎN COPILĂRIE. *Journal of Psychology. Special Pedagogy. Social Work (PSPSW)* e-ISSN: 1857-4432, p-ISSN: 1857-0224, Volume 60, Issue 3, 2020, DOI 10.46728(<http://psihologie.upsc.md>) CZU: 159.923.3-055.2
10. VAN DER KOLK, B. A. Editorial introduction: Child abuse & victimization. In: *Psychiatric Annals*, vol. 35, pp. 374-378, 2005.
11. STEELE, H., & STEELE, M. Attachment Disorders: Theory, research and treatment considerations. In M. Lewis & K. Rudolph, Eds the third edition of the *Handbook of Developmental Psychopathology*, New York: Springer, 2014, pp 357-370.